

Sosiaalitoimen sosiaalityöntekijät ry

Lausunto 9.2.2021

Asia/VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi.

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Kyllä

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Yleisesti työmäärä ja sen kuormittavuus hieman helpottaa, kun asiakasmäärä saadaan vihdoin lakiin ja systeemistä mallia voidaan yrittää siirtää enemmän työskentelyyn. Asiakasmäärää harkitessa tulisi kuitenkin huomioida, että lastensuojelun asiakkuuden kynnyistä on nostettu sosiaalihuoltolain muutosten jälkeen. Tämä on vaikuttanut niin, että avohuoltoon tulevien lasten tilanne on huomattavasti vaativampi, kuin ennen sosiaalihuoltolain muutosta. Avohuollossa sosiaalityöntekijällä tulisi olla huomattavasti enemmän aikaa työskennellä ja paneutua asiakkaiden tilanteeseen huostaanottojen välttämiseksi. On syytä miettiä myös sosiaalihuoltolain piirissä työskentelevien ns. perhesosiaalityöntekijöiden, jälkihuoltoon kanssa työskentelevien sekä lastenvalvojien asiakasmitoitusta. Näiden palvelujen resursseilla ja mitoituksella on ennaltaehkäisevänä työnä valtaisa vaikutus myöhempään sijaishuollon tarpeen syntymiseen sekä myös ylisukupolvisen kierteen katkaisijana.

Systemisen lastensuojelumallia siirrettäessä sijais- ja jälkihuoltoon, 35 lasta tai jälkihuoltoon, on edelleen todella liikaa. Jotta työtä lakinormien ja laatusuosituksen mukaisesti voi sosiaalityöntekijä tehdä työtään olisi 25 huostaanotettua tai jälkihuoltoon toivotumpi mitoitus. Laskutoimitus tämän tueksi kertoo tilanteen. Sijaishuollossa työmatkat sosiaalityöntekijällä pitkiä ja matkapäiviä tulee runsaasti. 35 asiakasta tarkoittaa minimissään 70 asiakassuunnitelmaa vuodessa sekä (mahdollisesti molemmille) vanhemmille tehtävää vanhemmuuden suunnitelmaa vuosittain elikkä pelkästään lakisääteisiin asiakassuunnitelmiin työntekijällä menee 170 työpäivää vuodessa. Tämän lisäksi työntekijä tekee mittavan määrän maksusitoumuksia, hakemuksia, ilmoituksia, käy asiakkaansa verkostopalavereissa ja hoitaa asiakkaan juoksevia asioita kirjatun nämä kaikki järjestelmään. Jos työn sisällön velvoitteineen ymmärtää, ymmärtää myös asiakasmitoituksen sääntelytarpeen.

Mitoituksessa on huomioitava myös se, tehdäänkö se pienille kunnille vai mahdollisesti sotemaakunnille, joissa palvelut on eroteltu perhesosiaalityöhön, perheoikeudellisiin palveluihin, lastensuojelun avohuoltoon, sijais- ja jälkihuoltoon. Pienessä kunnassa voi yksi sosiaalityöntekijä hoitaa koko pakettia, kun taas kanta-palvelun mukaisessa määrittelyssä mitoitus on helpompi rakentaa. Mitoituksia ei siis välttämättä ole vain yksi vaan on otettava huomioon laskennalliset osuudet ja yksilötehtävämitoitukset pieniin kuntiin.

Sijaishuollossa uutena lakiin on otettu sosiaalityöntekijän lisääntyneitä velvoitteita, suuri yhteistyön tarve paitsi lapsen niin myös hänen vanhempiensa, mahdollisten perhehoitajien tai muun sijaishuoltopaikan ja opetuksen/päivähoidon kanssa. Sijaishuollossa sosiaalityöntekijöillä tulisi olla mahdollisuus nähdä lapsia useammin kuin asiakassuunnitelman päivityksen yhteydessä. Myös vanhempien kanssa työskentelyyn tulisi panostaa enemmän (esimerkiksi terapeuttisin palveluin), jotta kotiuttamista voitaisiin työstää ja ylisukupolvisuutta ehkäistä. Huostaanotettujen lasten vanhemmat jäävät liian usein yksin vaikeassa tilanteessa lasten lähtiessä heiltä ja myös lapsilla on usein huolta vanhemmistaan.

Mitoituksessa 35 asiakasta on jo selvästi vähemmän, kuin mitä tällä hetkellä kunnissa on asiakkaita per sosiaalityöntekijä. (Systemisessä mallissa Britanniassa sijaishuollossa sosiaalityöntekijällä on keskimäärin 14 asiakasta ja lastensuojelun avohuollon puolella keskimäärin 22 asiakasta) Ydinasia on kuitenkin mitoituksella saada enemmän aikaa sosiaalityöntekijöille tavata lapsia. Lakiin velvoittavana asetettuna enimmäismääränä tulee olla 35 lasta- tai nuorta per lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

3. Esityksen tavoitteena on vahvistaa sijaishuoltoon sijoitetun lapsen oikeutta sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluihin.

a. 3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

b. 3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On erittäin hyvä muutosesitys, että terveydenhuollon ammattihenkilön olisi annettava kirjallinen lausunto lastensuojelulle, jos siellä arvioidaan, ettei lapsi ole terveydenhuollon keinoin autettavissa.

Tällä hetkellä sosiaalityöntekijä usein ”taistelee” saadakseen asiakkaalleen esimerkiksi psykiatrisia hoitajaksoja ja palveluja. Uskomme tämän muutoksen

vähentävän sijaishuollon tarvetta, kun lapset ja nuoret, jotka kuuluvat esimerkiksi psykiatriseen vaativaan hoitoon saadaan terveydenhuollolle. Hoitoon taholle, jotka ovat erikoistuneet psykiatrisesti tai neurologisesti oirehtivan lapsen hoitoon.

Lastensuojelulaitoksiin olisi hyvä saada enemmän tukea psyykkisesti oireileville lapsille esimerkiksi terveydenhuoltoa jalkauttamalla. Laitosten henkilökunnalla pitäisi olla koulutusta erityislasten auttamiseen, esim. neapsylapset. Erilaiset terapiakoulutukset olisivat myös tärkeitä, kuten traumaterapia, perheterapia ja psykoterapia.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

a. Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

Lastensuojelun asiakkuuden päättämisen perusteiden kirjaaminen ylös olisi hyvä muutos. Nämä perusteet tulee käydä myös lapsen ja huoltajien kanssa läpi. Ajatuksena se, että kokemus voisi olla voimaannuttava. Perusteluiden ylös kirjaaminen voisi olla hyödyllistä myös sellaisessa tilanteessa, että lapsesta kuitenkin myöhemmin tulisi uusi lastensuojeluilmoitus, jota kenties selvittää eri työntekijä kuin se, ketä asiakkuuden on päättänyt.

Vanhemmilla ja lapsilla tulisi olla selkeä tieto eli päätös asiakkuuden loppumisesta ja perusteista sille.

6. Tavoitteena on ehkäistä lapsen sijoituksen tarpeen syntymistä. Tässä ehdotuksessa esitetään säädettäväksi uusi tehostettu avohuollon tukitoimi, jonka perusteella lapselle voitaisiin järjestää moniammatillista kuntouttavaa tukea kotioloissa lapsen vanhemman tai muun läheisen kanssa.

- 6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?
 - Kyllä
 - Kyllä pääosin
 - Ei pääosin
 - Ei
 - Ei kantaa

- 6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Tehostettu avohuollon tukitoimi-pykälä on aika tarpeeton, koska jo 36§:ssä todetaan, että palvelut on järjestettävä tarpeen mukaisina, eli tarvittaessa hyvinkin intensiivisenä.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Pykälän täsmennykset sinänsä hyviä, tosin näitä asioita on jo aiemminkin mietitty sopivaa sijaishuoltopaikkaa etsittäessä. Käytännön näkökulmasta on haastavaa, että riittävän tukevia sijaishuoltopaikkoja ei ole riittävästi ja hyvissä paikoissa paikkoja vapautuu harvoin. Etäisyydet ovat usein myös ongelma maassamme.

Haasteena tänä päivänä ovat yksityiset palveluntuottajat kuntasektorilla. Moni pieni kunta on jo nyt ulkoistanut sosiaali- ja terveystalvvelunsa yksityisille palveluntuottajille, joka ohjaa sijaishuoltopaikan valintaa. Usein kuitenkin lapsen etu vaatii muuta sijaishuoltopaikkaa. Näissä sosiaalityöntekijän täytyy voida toimia ulkoistuksen yläpuolella edustaessaan lasta.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Vaikea sanoa, koska kaikki on viime kädessä kiinni rahasta, eikä lastensuojelun sosiaalityöntekijällä ole valtaa esimerkiksi päättää siitä, millaisia tukitoimia koulu lapselle tarjoaa. Kouluissa on myös riittämättömät resurssit vastata erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin, eikä esimerkiksi henkilökohtaisia avustajia välttämättä lapselle saada, vaikka lapsella olisi lääkärinlausunto avustajan tarpeesta.

Moniammatillista yhteistyötä koulun ja lastensuojelun välillä tulisi kehittää. Tätä kautta saisi koulun ymmärrystä enemmän lapsen tarvitsemasta erityisestä tuesta myös koulussa. Sosiaalityöntekijän lausunto lapsen erityisen tuen tarpeesta koululle voi tuottaa tuloksia, jos se kirjataan selvästi lakiin.

9. Esitetään säädettäväksi vaativan sijaishuollon sisällöstä, tarkoituksesta ja järjestämisestä.

a. 9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

b. 9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Sijaishuoltopaikkojen valvontaa sekä kilpailutusta tulisi kehittää edelleen. Kilpailutus ei takaa hoidon laatua ja laatu on hyvin muuttuva käsite yksityisillä palveluntuottajilla. Sijaishuollon sosiaalityöntekijä asiakkaansa kanssa voi kartoittaa laatua, tarpeeksi pienellä sijaishuollon sosiaalityöntekijän asiakasmitoituksella voidaan osittain estää myös sijaishuollossa esiintyneitä lasten- ja nuorten kaltoinkohteluita tai huomata ne ajoissa. Yksityiset laitokset usein alimitoittavat henkilökuntansa, minimistä tulee normi. Se ei auta esimerkiksi rajoitusten täytäntöönpanoa.

Erityisesti nuorille päihde- ja muuta psykososiaalista hoitoa vaativille hyviä sijaishuoltopaikkoja ei ole riittävästi.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei

- Ei kantaa
- Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

11. Ehdotuksen tavoitteena on turvata erityisen huolenpidon jakson riittävän pitkä aika lapsen itseään vahingoittavan käyttäytymisen ja vakavan päihdeongelman katkaisemiseksi.

a. 11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

b. 11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Jos erityisen huolenpidon jakso olisi pidempi, niin siitä voisi olla nykyistä enemmän hyötyä esimerkiksi päihdekuntoutumisen onnistumisen kannalta. Nykyisin jakso on liian lyhyt, mikäli lapsella on vakava päihdekierre.

Nuoren sitoutuminen päihdetyöskentelyyn on suurimmaksi osaksi hänestä itsestään kiinni. Tärkeää olisi, ettei työntekijät vaihtuisi. Yksikin luotettava aikuinen voi saada muutoksen aikaan nuorella. Nyt valitettavasti sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on suurta eikä laitoksissakaan ole usein pysyvä henkilökunta. Palkkakeskustelu ja työnkuormittavuuden vähentäminen sekä koulutus ovat askelia oikeaan suuntaan.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson

kts. kohta 12 11b vastaus

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

- Kyllä
- Kyllä pääosin

- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

a. Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

14. Ehdotuksessa esitetään erityisen huolenpidon jaksojen tuottamista valtion lastensuojeluyksiköille, yksityisille koulukodeille sekä kunnan ja maakunnan omistamille lastensuojelulaitoksille.

a. 14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

b. 14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Mitä useampi taho voi tuottaa erityisen tuen jaksoja, sitä enemmän siihen olisi paikkoja. Nykyisin erityisen huolenpidon yksiköitä on tarpeeseen nähden vähän ja hinta- laatusuhde ei täsmää.

Näitä pitäisi Aluehallintoviraston valvoa enemmän sekä kunnan valvontaan nimettyjen sosiaaliviranomaisten. Epäkohtiin tulisi puuttua mahdollisimman pian.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Hyvin.

16. Miten ehdotetut 11 luvun tarkennetut säännökset toteuttavat ehdotetun 4 a §:n 2 momentin tavoitteita? Miten ehdotetut muutokset vastaavat käytännön tilanteisiin sijaishuollossa?

- a. 63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös
- b. 65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto
- c. 66 § Henkilöntarkastus
- d. 68 § Kiinnipitäminen

- e. 69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen
- f. 69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Ehdotettu muutos 69a§ on hyvä alku, mutta ei riittävä. Onnistuneen palauttamisen edellytyksenä olisi, että laitoksen työntekijöillä olisi oikeus pitää lapsesta kiinni tarvittaessa myös esimerkiksi auton ulkopuolella.

- g. 70 § Eristäminen
- h. 72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

17. Ehdotetun uuden 71 §:n tavoitteena on suojella päihteitä käyttävän lapsen henkeä, terveyttä ja kehitystä.

a. 17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

b. 17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Päihdehoidon- ja kuntoutuksen onnistumiselle on paremmat edellytykset.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Eivät mahdollista riittävästi, koska ”hatka” lapseen tai nuoreen ei saa tarttua kiinni auton ulkopuolella. Käytännössä on niin, että jos nuori ei ole suostunut aiemminkaan ns. puheella palaamaan laitokseen, on hyvin epätodennäköistä, että jos hänet jostain tavoitetaan, niin hän yhtäkkiä siinä tilanteessa muuttaisi mieltään ja tulisi vapaaehtoisesti autoon (jossa nykypykälän mukaan vasta saa lapsesta pitää tarvittaessa kiinni). Poliisia ei saada paikalle virka-apupyynnöstä huolimatta ennen kuin ehkä siinä vaiheessa, kun lapsi jo ottaa jalat alleen. Kun poliisi ehtii paikalle, tilanne on jo ohi ja lapsi jälleen hukassa.

Kiinnipito tulisi olla sallittua ”hatka” nuoria haettaessa tai sijaishuoltopaikkojen siirroissa.

Hatka nuorten kohdalla pitäisi kehittää samanlainen oma tiimi kuin Ankkuri tiimit, joissa poliisintoimivalta mukana tai liittää hatkanuorten tavoittelu osaksi Ankkuri toimintaa.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Aika tehokkaasti.

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Aika tehokkaasti.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

a. Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei

○ Ei kantaa

a. Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

23. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä. Jos ehdotatte muutoksia pykäliin, pyydämme antamaan vastaukset ilmoittaen sen pykälän numeron, jota kommentti koskee:

a. 23 a.

Pykälät 4a, 11, 14-29, 30a-37b§, 41-69§ , 70- 95§ ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

b. 23 b. **Muutosehdotukset: Pykäliin 30§, 38§ ja 69§**

Muutosehdotus pykälään 13b§. Pykälän 2.momentti tulisi muuttaa seuraavaan muotoon: ” Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä voi olla enintään 25 lasta tai nuorta asiakkaana.”

Muutosehdotuksen perustelut: Samalla lastensuojelun sosiaalityöntekijällä voi olla sekä avohuollon, sijaishuollon että jälkihuollon lapsia ja nuoria asiakkaana. Mikäli asiakasmäärärajaus koskee vain lapsia, voi periaatteessa käydä niin, että näiden 35 lapsiasiakkaan lisäksi samalla sosiaalityöntekijällä voi olla saman verran tai enemmän myös 18-25 vuotiaita jälkihuollon asiakkaita vastuullaan, jolloin aikaa ei taaskaan ole riittävästi kaikille asiakkaille. Lastensuojelun asiakkuushan kuitenkin on myös niillä 18-25 vuotiailla nuorilla, joilla on jälkihuolto-oikeus.

Pykälään **30§:** pykäläesityksen toiseksi viimeisen kappaleen lause ” *Suunnitelmat on lähetettävä viipymättä tiedoksi lapselle, vanhemmalle ja huoltajalle.*”

Tulisi olla seuraavassa muodossa: ” Suunnitelmat on lähetettävä viipymättä tiedoksi yli 12-vuotiaalle lapselle ja huoltajalle. Huostaanotetun lapsen vanhemman suunnitelma on lähetettävä viipymättä tiedoksi sille vanhemmalle, jolle suunnitelma on laadittu.

Muutosehdotuksen perustelut: Lapsen asiakassuunnitelma sisältää usein paljon myös sellaista vanhempien tilanteeseen liittyvää tietoa, jolta pientä lasta tulisi suojella ja jota ei voi aivan sellaisenaan lapselle esittää. 12-vuoden ikäraja olisi luonteva, koska tämän ikäisellä lapsella on muutoinkin jo puhevalta omassa lastensuojeluasiassaan. Vanhemmalla, joka ei ole huoltaja, ei taas pääsääntöisesti ole tiedonsaantioikeutta lapsen asioista joitain erityistilanteita lukuun ottamatta. Tästä syystä tulisi vähintään tehdyn esityksen perusteluissa avata tarkemmin, miksi vanhemmalle tulisi tässä aivan uudenlainen oikeus saada kaikki muutkin kuin häntä

koskevat suunnitelmat tiedoksi. Muutosesitys selkiyttäisi sitä, mihin suunnitelmaan vanhemmalla on oikeus.

Pykälään 38§: Pykälän ensimmäinen momentti tulisi muuttaa niin, että siinä mainittaisiin edelleen yhtenä perusteluna myös ”muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa”, mikä oli pykälässä ennen vuoden 2015 muutosta. Eli esityksen ensimmäinen momentti *”Jos lapsi on välittömässä vaarassa kasvuolosuhteiden tai huolenpidon puutteen taikka oman käyttäytymisensä vuoksi, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto”*

Tulisi muuttaa seuraavasti: ”Jos lapsi on välittömässä vaarassa kasvuolosuhteiden tai huolenpidon puutteen tai oman käyttäytymisensä vuoksi taikka lapsi on muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto”

Muutosehdotuksen perustelut: Muu kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarve tulisi edelleen olla yhtenä kiireellisen sijoituksen perusteena. Tämä peruste olisi esimerkiksi tarpeen sellaisissa tilanteissa, joissa muutoin voitaisiin lapselle miettiä myös avohuollon sijoitusta, mutta on hyvin todennäköistä, että lapsen käytöshaasteiden vuoksi sijoituksen aikana tulee tarve rajoitustoimenpiteille, joita ei saa käyttää avohuollon sijoituksen aikana. Tämä muotoilu ollut myös aiemmassa laissa, joten pitäisi olla myös perustuslakivaliokunnan hyväksyntä ko. muotoilulle. Tuntuu oudolta, että tämä ”muu sijaishuollon tarve”- peruste poistettiin laista sen jälkeen, kun ensin oli valtakunnallisesti keskusteltu paljon Vilja Eerikan tapauksesta ja siitä, kuinka sosiaalityöntekijöiden olisi pitänyt puuttua tilanteeseen nopeammin. Tämän perusteen poisto on voinut liikaakin nostaa joissakin tapauksissa kiireellisen sijoituksen kynnystä.

Pykälään 69a§: Pykälään tulisi lisätä kirjaus siitä, että laitoksen työntekijät saavat tilanteen välttämättä vaatiessa pitää lapsesta kiinni myös kuljetukseen käytettävän auton ulkopuolella.

Muutosehdotuksen perustelut: Käytännössä on usein miten sellainen tilanne, että jos lapsi ei ole aiemminkaan suostunut itse palaamaan laitokseen, niin hän ei löydettyessä suotu puheella autoon tulemaan (jossa nykylain mukaan vasta kiinnipitäminen on mahdollista). Poliisit taas eivät suotu virka-apupyynnöstä huolimatta tulemaan paikalle, ellei ole varmaa tietoa siitä, että lapsi on paikassa X ja tekee vastarintaa. No jos lapsi löytyy ja vastustaa autoon menemistä, poliisi voidaan kutsua paikalle, mutta siinä vaiheessa kun poliisit saapuvat lapsi on jo ottanut jalat alleen ja koko hakureissu on ollut turha.

Liittyen poliisien toimintaohjeisiin, olisi hyvä muutos, että poliisit ylipäättään kirjaisivat myös sijaishuollon aikana sijoituspaikasta karkuun lähteneet kadonneiksi henkilöiksi ja etsisivät myös heitä samalla tavoin kuin sellaisia lapsia, jotka asuvat kotonaan ja ovat kadoksissa. Nykytilanteessa kotona asuvat ja sijaishuollossa asuvat lapset ovat eriarvoisessa asemassa, vaikka juuri sijaishuollossa olevat lapset ovat usein vielä enemmän vaarassa. Poliisit eivät jostain syystä etsi hatkalaisia ns. kadonneina henkilöinä, vaikka jos lapsi asuisi kotonaan ja karkaisi, tällöin häntä etsitään kadonneena henkilönä.

Sosiaalihuoltolaki 18a§: Muutosehdotus perhekuntoutusta määrittävän pykälän sijaintiin: Esityksessä ehdotetaan, että perhekuntoutus määriteltäisiin sosiaalihuoltolain 18a pykälässä eikä lastensuojelulaissa. : **Perhekuntoutuksen määritelmä tulisi olla lastensuojelulaissa ei sosiaalihuoltolaissa. Mikäli perhekuntoutus halutaan määritellä sosiaalihuoltolaissa, pykälässä tulisi olla maininta siitä, että perhekuntoutusta järjestetään lastensuojelun tukitoimena.**

Esityksessä perhekuntoutus määrittyisi sosiaalihuoltolain mukaiseksi tukitoimeksi, vaikka tarpeen tullessa esiin tähän tukitoimeen lapselle tulisi jo viimeistään aloittaa lastensuojelun asiakkuus. Perhekuntoutus on kuitenkin jo niitä järeimpiä lastensuojelun avohuollon tukitoimia, ja jos sekin tukitoimi on mahdollinen sosiaalihuoltoasiakkuuden kautta, ja sitten ilmenisikin tarve lapsen sijoitukselle kuntoutuksen aikana, niin käytännössä olisi vaikea osoittaa esimerkiksi vanhemmille ja/tai hallinto-oikeudelle, mitä lastensuojelun avohuollon tukitoimia on käytetty (jos siis kaikki sijoitusta edeltävä tuki on annettukin vain sosiaalihuollon asiakkuuden kautta.

Päivi Jokinen

sosiaalitoimen sosiaalityöntekijät ry:n hallituksen puheenjohtaja